

New
Direction

ZMĘCZENI WOJNĄ?

Stosunek Polaków wobec Wojny w
Ukrainie w Obliczu Tysięcznego Dnia Wojny

Founded by Margaret Thatcher in 2009 as the intellectual hub of European Conservatism, New Direction has established academic networks across Europe and research partnerships throughout the world.

newdirection.online @europeanreform

1	Streszczenie	5
2	Najważniejsze wnioski	5
3	Wprowadzenie	6
4	Metoda	8
5	Wyniki	11
6	Podsumowanie	19
	Bibliografia	20

1

STRESZCZENIE

Wojna w Ukrainie, trwająca od lutego 2022 roku, jest jednym z najważniejszych wydarzeń geopolitycznych współczesności. W odpowiedzi na agresję Rosji, Polska stała się kluczowym miejscem schronienia dla ukraińskich uchodźców, co wywołało początkowy wzrost zainteresowania konfliktem i masową pomoc społeczną. Jednak z czasem nasilenie komunikatów o wojnie, jak i przedłużający się kryzys, mogły przyczynić się do „zmęczenia wojennego” Polaków. Niniejsze badanie analizuje ten fenomen, koncentrując się na poziomie niepokoju, zainteresowania wojną oraz zmieniającej się postawie wobec uchodźców z Ukrainy. Badanie przeprowadzono w listopadzie 2024 roku w Polsce na reprezentatywnej próbie dorosłych (N = 223), przy użyciu metody CAWI. Wyniki wskazują, że początkowa solidarność

i aktywne zaangażowanie społeczeństwa polskiego, które manifestowały się otwartością na przyjmowanie uchodźców oraz znacznym zainteresowaniem medialnym, z czasem ustępują miejsca wyraźnemu „zmęczeniu wojną” i wyraźnej zmianie stosunku. Polskie społeczeństwo stopniowo staje się coraz mniej zainteresowane wojną w Ukrainie, jest zmęczone, odczuwa coraz mniejsze zagrożenie oraz staje się coraz bardziej niechętny wobec uchodźców z Ukrainy. Wyniki sugerują, że długotrwały konflikt przyczynia się do zmniejszenia emocjonalnej reakcji na wydarzenia w Ukrainie, co może negatywnie wpływać na wsparcie społeczne polskiego społeczeństwa dla Ukrainy.

Słowa kluczowe: wojna w Ukrainie, zmęczenie

2

NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI

- Poziom zagrożenia dla bezpieczeństwa polskiego społeczeństwa obniża się, jednak wciąż pozostaje na wysokim poziomie obejmującym ponad połowę badanych
- Trzech na czterech respondentów uważa, że społeczne zainteresowanie wojną w Ukrainie wyraźnie zmalało
- Stosunek dla przyjmowania uchodźców z Ukrainy osiągnął historyczne minima, spadając do 38% (względem 94% z początku inwazji)
- Mężczyźni odczuwają większy niepokój i są bardziej zainteresowani tematyką wojny w Ukrainie niż kobiety
- Wyborcy Lewicy są najmniej zainteresowani tematyką wojny w Ukrainie
- Wyborcy Zjednoczonej Prawicy i Konfederacji są zmęczeni informacjami o wojnie
- Około co piąta osoba angażuje się w aktywne pomaganie Ukraińcom – nie różnicuje tego ani płeć ani preferencje polityczne

WPROWADZENIE

Charakterystyka Konfliktu

Wojna w Ukrainie, trwająca od lutego 2022 roku, stanowi jedno z najważniejszych i najpoważniejszych wydarzeń geopolitycznych początku XXI wieku. Konflikt ten można określić jako pełnoskalową inwazję Rosji na Ukrainę (Kirby, 2022), mającą na celu realizację szeroko zakrojonych celów politycznych, militarnych oraz terytorialnych. Eskalacja ta, stanowi w istocie kontynuację rosyjskich działań zbrojnych, formalnie zapoczątkowanych w 2014 roku, kiedy to Rosja dokonała nielegalnej aneksji półwyspu Krymskiego (oraz nieudanej próby aneksji obwodów Donieckiego i Ługańskiego), w odpowiedzi na zakończenie z powodzeniem ogólnonarodowe protesty społeczeństwa ukraińskiego na Majdanie, mające na celu zwiększenie integracji z Unią Europejską. Tymczasowe zawieszenie konfliktu było wynikiem dwóch porozumień podpisanych w Mińsku w 2014 i 2015 roku, które miały na celu wprowadzenia całkowitego zawieszenia broni, wycofania ciężkiego sprzętu oraz przeprowadzenie wyborów w obwodach Donieckim i Ługańskim, zapewniając o uszanowaniu autonomii i decentralizacji władzy (Åtland, 2020).

Porozumienie Mińskie nie stanowiło formalnego zakończenia konfliktu, a raczej utrzymywało go w „nie w pełni zamrożonym stanie” (Wilk i in., 2016). Porozumienie to było interpretowane przez wielu specjalistów jako gra pozorów, której celem jest postępująca destabilizacja Ukrainy oraz stopniowego wprowadzania zmian w porządku międzynarodowym (Golański, 2016; Pełczyńska-Nałęcz, Buras, 2017; Tseveliov, 2022; Veebel, Markus, 2016). Pośród wielu efektów rosyjskiej agresji na terytorium Ukrainy, jednym z ważniejszych było przyspieszenie realizacji dążeń Ukrainy do dalszej integracji z Unią Europejską (np. poprzez podpisanie umowy stowarzyszeniowej) oraz NATO (np. poprzez wzmocnienie współpracy w zakresie modernizacji sił zbrojnych Ukrainy; Mbah, Wasum, 2022; Sperling, Webber, 2016; Wolff, 2015). Działania te, przez stronę rosyjską, były postrzegane jako narastające zagrożenie bezpieczeństwa, osłabienie pozycji Rosji w Europie Wschodniej uznawanej jako jej historyczna strefa wpływów jak również jako naruszenie wymiaru ideologicznego, sugerujący jedność narodów ukraińskiego i rosyjskiego (Della Salla, 2023; Kuzio, 2018; 2022). Rezultatem tych narastających napięć, była eskalacja konfliktu, która rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku inwazją wojsk Rosji na terytorium Ukrainy.

Początkowe etapy wojny w Ukrainie miały bardzo dynamiczny przebieg, złożony z wielu faz i zmian strategicznych, które istotnie wpłynęły na sytuację zarówno na froncie, jak i w

sferze geopolitycznej. Pierwotnym celem inwazji było szybkie przejście kontroli nad kluczowymi obszarami Ukrainy, w tym stolicą – Kijowem. Siły rosyjskie atakowały z północy, wschodu i południa, wykorzystując przewagę liczebną i technologiczną, licząc na szybkie załamanie się oporu ukraińskiego. Jednakże, pomimo początkowych sukcesów (w szczególności na południu kraju), ukraińska obrona, wsparta szeroką mobilizacją społeczeństwa oraz strategiczną pomocą wojskową ze strony państw zachodnich, okazała się skuteczna, co doprowadziło do zmiany celów strategicznych. Wojska rosyjskie skoncentrowały się na wschodnich i południowych częściach kraju, starając się zdobyć pełną kontrolę nad obwodami Donieckim i Ługańskim, przy jednoczesnej ofensywie na południu, starając się stworzyć korytarz lądowy łączący Krym z terytoriami okupowanymi na wschodzie Ukrainy. Druga połowa 2022 roku przyniosła kolejne zmiany w dynamice konfliktu, co było związane ze zintensyfikowaniem pomocy militarnej Ukrainie przez państwa Zachodu (w tym artylerii dalekiego zasięgu, dronów oraz zaawansowanych systemów obrony powietrznej), co doprowadziło do zwiększenia możliwości bojowych Ukrainy (skutkująca np. wyparciem wojsk rosyjskich z Chersonia; Lanoszka, Becker, 2023; Szoke, Kusica, 2023). Rok 2023 przyniósł dalszą eskalację walk, zwłaszcza w rejonach wschodnich i południowych. Rosja, pomimo znacznych strat w ludziach i sprzęcie, starała się przełamać opór ukraiński, a walki o miasta takie jak Bachmut, Sołedar czy Awdijiwka stały się symbolem długotrwałych, wyniszczających bojów pozycyjnych, w których obie strony ponosiły ogromne straty (Cooper i in., 2023; Liadze i in., 2022). W 2024 roku kontynuowano intensywne i wzajemnie wyniszczające codzienne walki, bombardowania infrastruktury krytycznej z wykorzystaniem dronów oraz pocisków dalekiego zasięgu. Pewnym zaskoczeniem, była sierpniowa ofensywa wojsk ukraińskich na terytorium Federacji Rosyjskiej w obwodzie Kurskim, jednak o tyle o ile może stanowić istotną kartę przetargową w negocjacjach z agresorem, w obliczu niemal tysięcznego dnia wojny nie istnieje perspektywa jej zakończenia.

Wojna w Ukrainie to nie tylko zmagania sił zbrojnych. To również niespotykane w dzisiejszych czasach problemy gospodarcze, ekonomiczne i społeczne – zarówno w samej Ukrainie, jak również i w państwach Unii Europejskiej. W początkowych etapach trwania inwazji, gdy celem było szybkie zajęcie Kijowa, około czterech i pół miliona obywateli Ukrainy poszukiwały bezpieczeństwa w państwach ościennych, zaś obecnie, liczba ta wynosi niemal siedem milionów (UNHCR, 2024). Według

danych zarejestrowanych numerów PESEL, zdecydowana większość uchodźców wojennych to dzieci (45.7%) oraz kobiety (45.75%). Udział osób starszych (3.60%) oraz dorosłych mężczyzn był znikomy (4.95%; Duszczyk, Kaczmarczyk, 2022). Pomimo wyraźnej niechęci polskiego społeczeństwa do uchodźców (por. Cap, 2018), niespodziewany napływ uchodźców ukraińskich na niespotykaną w nowożytnej historii skalę, spotkał się z równie niespotykaną reakcją polskiego społeczeństwa, które otworzyło swoje domy, zapewniło dostęp do pomocy medycznej, zorganizowano miejsca pracy oraz otoczono opieką miliony uchodźców wojennych (Duszczyk, Kaczmarczyk, 2022; Ociepa-Kicińska, Gorzalczyńska-Koczkodaj, 2022). W tym czasie, stosunek Polaków wobec Ukraińców był bardzo pozytywny, ponad 77% dorosłych Polaków deklarowało zdecydowaną chęć przyjmowania uchodźców z Ukrainy (Laboratorium Badań Cyfrowych Nauk Społecznych, 2022). Wraz z inwazją Rosji na terytorium Ukrainy, radykalnie zwiększyło się również poparcie (z 26% w

2013 do 60% w 2022) wobec jak najszybszego przyjęcia Ukrainy do Unii Europejskiej (CBOS, 2023). W tym samym raporcie z badań (CBOS, 2023), zdecydowana większość badanych (85% w 2022 vs. 76% w 2023) deklarowała, że wojna w Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski. Pomimo pozytywnego sentymentu, stosunek Polaków do przyjmowania uchodźców z Ukrainy stopniowo się zmienia – odsetek osób, które są przeciwko przyjmowaniu wzrósł z rekordowego 1% w marcu 2022 do 38% w kwietniu 2024 (CBOS, 2024). W podobnym tonie, zdecydowana większość Polaków, nie reaguje na ewentualne zagrożenie ze strony Rosji (np. gromadząc gotówkę, robiąc zapasy paliwa, sprawdzając gdzie znajdują się schrony), co może sugerować, że obywatele polskiego społeczeństwa stopniowo przyzwyczajają się do konfliktu, rozgrywającego się tuż za granicą. Celem niniejszego badania, jest zatem próba oceny, czy i w jakim stopniu, polskie społeczeństwo odczuwa zmęczenie informacyjne związane z trwającą wojną.

4

METODA

Osoby Badane i Procedura Badawcza

W badaniu, które zostało przeprowadzone przez panel badawczy metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview) na początku listopada 2024 roku wzięło udział $N = 223$ osób dorosłych, ustawiając kwoty ze względu na wiek, płeć oraz miejsce zamieszkania. Tym samym, w badaniu wzięła udział próba dorosłych Polaków w wieku od 18 do 86 lat ($M = 50.22$ lat; $SD = 16.74$). Nieznacznie ponad połowę tej próby stanowiły kobiety (52.5% vs. 47.5% mężczyzn), co odpowiada populacji dorosłych Polaków w odniesieniu do danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny. Poziom wykształcenia deklarowany przez osoby badane okazał się zbliżony dla wszystkich kategorii – około jedna trzecia osób badanych (33.6%) zadeklarowała posiadanie wykształcenia podstawowego lub zawodowego, podobnie jak średniego (33.6%) oraz wyższego (32.7%). Większość osób, które wzięły

udział w badaniu zamieszkiwała tereny wiejskie (40.8%) lub miasta do stu tysięcy mieszkańców (32.7%). Udział osób zamieszkujących miasta między sto a pięćset tysięcy (13.9%) oraz miast powyżej pięciuset tysięcy mieszkańców (12.6%) był wyraźnie mniejszy. Na Rysunku 1 przedstawiono województwa, w których mieszkały osoby biorące udział w omawianym badaniu. Spośród najbardziej licznych, można wyróżnić województwo mazowieckie ($n = 33$) oraz Śląskie ($n = 28$). Około dziesięć procent osób badanych pochodziło również z województw Wielkopolskiego ($n = 23$) oraz Dolnośląskiego ($n = 21$). Wśród najmniej licznie reprezentowanych województw znaleźli się mieszkańcy województwa Opolskiego ($n = 3$), Zachodniopomorskiego ($n = 5$) oraz Lubuskiego ($n = 6$). Liczby te, odpowiadają ogólnym kwotom dotyczącym gęstości zaludnienia tych regionów.

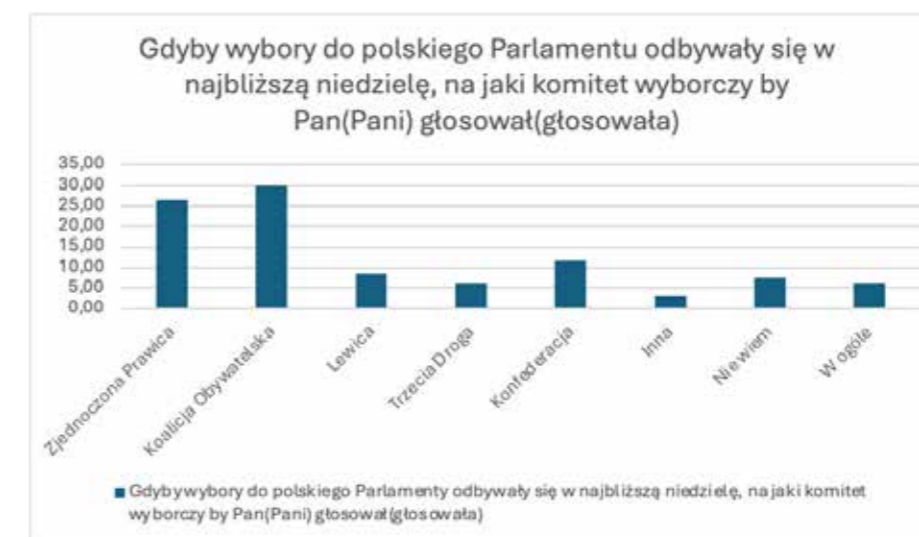
Rysunek 1.

Województwo zamieszkania osób badanych. Ciemniejszy kolor oznacza większe zagęszczenie badanych w danej próbie.

Rysunek 2.

Rozkład preferencji wyborczych w badanej próbie (N = 223).

Osobom badanym, w części metryczkowej badania, zadano również pytanie o ich preferencje wyborcze (*Gdyby wybory do polskiego Parlamentu odbywały się w najbliższą niedzielę, na jaki komitet wyborczy by Pan(Pani) głosował(głosowała)*). Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiono na Rysunku 2. Gdyby wybory do polskiego Parlamentu miały odbyć się w kolejną niedzielę, niecała jedna trzecia osób badanych zadeklarowała oddanie swojego głosu albo na Koalicję Obywatelską (30%) albo na Zjednoczoną Prawicę (26.5%). Trzecią siłą w obecnym badaniu okazała się partia Konfederacja, na którą oddanie głosu zadeklarowała około co dziesiąta osoba badana (11.7%). Zbliżony wynik osiągnęła również Lewica (8.5%), zaś najniższy wynik spośród partii politycznych, które w bieżącej kadencji zasiadają w polskim Parlamencie uzyskała Trzecia Droga, uzyskując wynik tuż nad pięcioprocentowym progiem wyborczym (6.3%). Należy również podkreślić, że wśród osób badanych, spora część wyborców albo odmówiła udzielenia odpowiedzi (7.6%) albo

wprost zadeklarowała, że nie wzięłaby udziału w wyborach (6.3%). W przypadku analiz raportowanych w dalszej części raportu, które dokonały podziału ze względu na preferencje wyborcze, osoby te ($n = 31$ osób) zostały wykluczone z analiz. Aby pogłębić zrozumienie preferencji politycznych osób biorących udział w badaniu, zadano dodatkowe pytanie (*Mówiąc o polityce w sferze obyczajowej, ludzie określają się jako konserwatywni albo liberalni. Które miejsce na skali najlepiej opisywałby Pana(Pani) poglądy i przekonania?*), na które osoby badane odpowiadały za pomocą siedmio-stopniowej skali typu Likerta (gdzie 1 oznaczało *zdecydowanie liberalne* poglądy, zaś 7 oznaczało *zdecydowanie konserwatywne* poglądy). Na takiej skali, wyniki wskazujące na poglądy liberalne (odpowiedzi od 1 do 3) uzyskało 37.7% badanej próby, zaś wyniki wskazujące na poglądy konserwatywne (odpowiedzi od 5 do 7), uzyskało 31% badanej próby. Wyniki nie wskazujące jednoznacznie na posiadane preferencje (odpowiedź neutralna, 4) wybrana została przez największą liczbę osób badanych, tj., przez 31.4%.

Narzędzia

Niepokój związany z eskalacją wojny w Ukrainie

W pierwszej kolejności zbadano poziom niepokoju polskiego społeczeństwa w związku z dalszą eskalacją wojny w Ukrainie. W tym celu, wykorzystano trzy stwierdzenia opracowane przez Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022a), których treść, wraz ze statystykami opisowymi oraz wielkością ładunku czynnikowego przedstawiono w Tabeli

1. Struktura czynnikowa skali zweryfikowana za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej (metoda ekstrakcji: osi głównych) wskazała na obecność jednej zmiennej latentnej, która wyjaśniała 77.26% zmienności. Wielkość ładunków czynnikowych wskazuje na wysoką spójność tej zmiennej, co zostało również potwierdzone w analizie spójności wewnętrznej pozycji testowych ($\alpha = .85$). Tym samym, skala ta może być uznana za dobry pomiar niepokoju związanego z dalszą eskalacją konfliktu.

Tabela 1.

Treść pozycji testowych skali do pomiaru poziomu niepokoju związanego z dalszą eskalacją wojny w Ukrainie wraz ze statystykami opisowymi oraz wielkością ładunków czynnikowych

TREŚĆ POZYCJI TESTOWEJ	M	SD	ŁADUNEK CZYNNIKOWY
Wojna między Rosją a Ukrainą może przerodzić się w wojnę światową.	3.63	1.07	.82
Wojna między Rosją a Ukrainą może przerodzić się w konflikt atomowy.	3.22	1.16	.82
Wojna między Rosją a Ukrainą może wkrótce przenieść się na teren Polski	3.14	1.21	.80

Zainteresowanie Wojną w Ukrainie

W początkowych etapach od inwazji Rosji na terytorium Ukrainy, Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022b) monitorowało poziom zainteresowania wojną dorosłych Polaków w okresie 4-7 marca 2022, 11-13 marca 2022 oraz 18-21 marca 2022. W obecnym badaniu zadaliśmy to samo pytanie (*Czy interesuje się Pan(Pani) wojną w Ukrainie?*), na które osoby badane mogły udzielić odpowiedzi za pomocą pięcio-punktowej skali typu Likerta (gdzie 1 oznaczało *zdecydowanie się nie interesuję*, a 5 oznaczało *zdecydowanie się interesuję*). Ponadto, osobom badanym zadano dodatkowe pytanie dotyczące częstotliwości śledzenia informacji o wojnie w Ukrainie w przestrzeni publicznej (*Jak często śledzi Pan(Pani) informacje dotyczące wojny w Ukrainie?*). Skala odpowiedzi również była pięcio-stopniowa, jednak jej zakres wahał się od 1 (oznaczającego *codziennie*) do 5 (oznaczającego w *ogóle*). Odpowiedzi środkowe odnosiły się do frekwencji w porządku rosnącym (2 = *kilka razy w tygodniu*, 3 = *raz w tygodniu*, 4 = *rzadziej*). Tym samym, niski wynik na tym pytaniu oznaczał większą częstotliwość poszukiwania informacji dotyczących wojny w Ukrainie. Aby lepiej zrozumieć ewentualną zmianę w podejściu osób badanych, poza porównaniem do danych historycznych zaraportowanych przez Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022b), spytano osoby badane o ich odczuwaną zmianę stosunku wobec wojny w Ukrainie (*Czy obecnie interesuje się Pan(Pani) sytuacją w Ukrainie bardziej, mniej czy tak samo jak na początku konfliktu (luty-marzec 2022)?*). Osobom badanym została przedstawiona cztero-stopniowa skala odpowiedzi, w której mogli wybrać wzrost ich poziomu zainteresowania (1 = *bardziej*), spadek (2 = *mniej*), utrzymanie na zbliżonym poziomie (3 = *tak samo*) lub zadeklarować brak zainteresowania ani dziś, ani kiedyś (4 = *nigdy mnie to nie interesowało*). Ze względu na fakt, że każde pytanie jakościowo dotyczyło odmiennych kwestii, nie założono oraz nie przeanalizowano ewentualnego wpływu zmiennej latentnej dotyczącej ogólniejszego poziomu zainteresowania wojną.

Bezpieczeństwo i Zmęczenie Wojną

W kolejnej części badania, zmierzono poziom bezpieczeństwa oraz zmęczenia wojną respondentów. W tym celu, wykorzystano zestaw pytań wykorzystanych w raporcie Centrum Badań

Opinii Społecznej (CBOS, 2024). Dokładniej, zbadano poziom bezpieczeństwa zadając pytanie, *Czy Pana(Pani) zdaniem, wojna w Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski czy też nie?*, stosunek wobec przyjmowania uchodźców (*Czy, Pana(Pani) zdaniem, Polska powinna przyjmować ukraińskich uchodźców z terenów objętych konfliktem?*). Osoby badane udzielały odpowiedzi za pomocą pięcio-stopniowej skali typu Likerta sięgającej od 1 (*Zdecydowanie nie*) do 5 (*Zdecydowanie tak*). Dane dotyczące poziomu bezpieczeństwa Polaków zbierane są w ten sposób w odstępach miesięcznych, począwszy od marca 2022 roku, co umożliwia dokonanie porównania z istniejącymi danymi do kwietnia 2024 roku (CBOS, 2024).

Ponadto, w dodatku do tych pozycji, dokonano pomiaru zmęczenia informacyjnego dotyczącego trwającej wojny w Ukrainie. Początkowo, zadano pytanie odnośnie poziomu zmęczenia (*Czy odczuwa Pan(Pani) zmęczenie nadmiarem informacji o wojnie w Ukrainie?*), następnie zaś, zbadano stosunek afektywny wobec wojny (*Czy uważa Pan(Pani), że wojna w Ukrainie stała się „normalnością” i przestała wzbudzać tak duże emocje jak na początku*) oraz postrzeganie ogólnej percepcji społecznej (*Czy uważa Pan(Pani), że społeczne zainteresowania wojną w Ukrainie w Polsce zmniejszyły się z czasem?*). Na wszystkie te pytania, respondenci udzielali odpowiedzi za pomocą pięcio-stopniowej skali typu Likerta sięgającej od 1 (*Zdecydowanie nie*) do 5 (*Zdecydowanie tak*).

Zachowania Związane z Trwającą Wojną

W ostatniej części badania, bazując na raporcie Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS, 2024), dokonano pomiaru różnorodnych zachowań, które ludzie mogą wykonywać w kontekście trwającej wojny w Ukrainie. Podobnie jak w omawianym raporcie, w obecnym badaniu zmierzono zachowania dotyczące gromadzenia gotówki oraz zapasów żywności i innych najpotrzebniejszych rzeczy. Ponadto, zmierzono behawioralne wskaźniki postrzegania sytuacji takie jak kupowanie rosyjskich produktów oraz udzielanie pomocy (rzeczowej, finansowej) Ukraińcom. W przeciwieństwie do pozostałych pytań, w przypadku oceny zachowań ograniczono się do wymuszonego formatu odpowiedzi, w odniesieniu do którego osoby badane mogły albo się zgodzić (udzielając odpowiedzi *Tak*) albo nie (udzielając odpowiedzi *Nie*).

5

WYNIKI

Odczuwany poziom niepokoju związanego z eskalacją wojny w Ukrainie

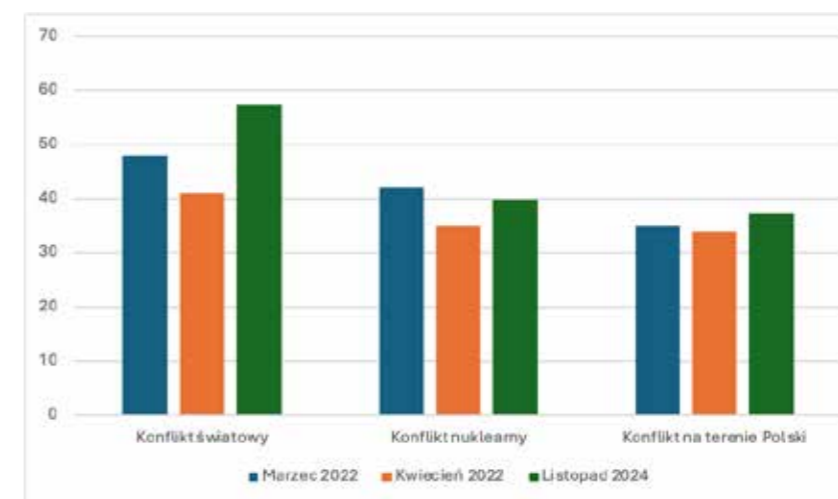
Badania prowadzone na początku inwazji Rosji na terytorium Ukrainy (tj., między 4 a 7 marca 2022) przez Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022a) wykazały, że niemal połowa dorosłych Polaków, obawiała się, że konflikt ten może przerodzić się w konflikt światowy. Wyniki analiz miesiąc później, wykazały, że poziom tego niepokoju znacząco opadł – nieznacznie przekraczając czterdzieści procent ankietowanych. Podobne obawy odnotowano w przypadku niepokoju związanego z możliwością przerodzenia się konfliktu w konflikt nuklearny – w początkowej fazie wojny, około 42% badanych zgadzało się, że jest to realne zagrożenie, zaś miesiąc później – odsetek ten zmalał do około 35%. W przypadku obaw dotyczących możliwości przeniesienia wojny na terytorium Polski – około jedna trzecia badanych uważała to za realne zagrożenie. Liczba ta, w perspektywie miesiąca pozostała stabilna. Jednym z celów niniejszego badania była

próba udzielenia odpowiedzi na pytanie – a jak jest dzisiaj? Wyniki przedstawiono na Rysunku 3. Zaobserwowane wyniki wskazują na znaczącą dynamikę poziomu niepokoju względem danych historycznych. Wśród dorosłych Polaków, odsetek osób, które obawiają się, że wojna w Ukrainie może eskalować do konfliktu światowego urosła do niemal 60% osób badanych. W odniesieniu do odczuwanego poziomu niepokoju dotyczącego możliwości przekształcenia się wojny w Ukrainie w konflikt nuklearny, odsetek ten jest niemalże równy temu obserwowanemu na początku wojny w marcu 2022, co również wskazuje na wzrost obaw obywateli Polski. Tymczasem, w odniesieniu do obaw związanych z możliwością przeniesienia się konfliktu na terytorium Polski – odsetek ten wydaje się być stabilny w długoterminowej perspektywie, z minimalnymi odchyleniami – czego obawia się około jedna trzecia dorosłych Polaków.

Rysunek 3.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące niepokoju względem możliwości eskalacji wojny w Ukrainie.

Dane za okres marca 2022 oraz kwietnia 2022 pochodzą z <https://lab.ifispan.edu.pl/2022/04/19/niepokoj-zwiazany-z-eskalacja-wojny-w-ukrainie-wyniki/>

W dalszej części analiz – porównano jaki jest odczuwany poziom niepokoju ze względu na płeć oraz preferencje wyborcze respondentów, co przedstawiono w graficznej formie na Rysunku 4. Około 60% mężczyzn i 50% kobiet obawia się, że wojna w Ukrainie może eskalować do konfliktu światowego. W odniesieniu do obaw w stosunku do możliwości przekształcenia się w konflikt nuklearny, „jedynie” około 40% kobiet i mężczyzn

ma takie obawy. Pewne różnice zaobserwowano w przypadku obaw związanych z możliwością przeniesienia się konfliktu na terytorium Polski – czego obawia się około 40% kobiet oraz około 30% mężczyzn. Wyniki testu *t* dla prób niezależnych, które zostały wykonane, aby zweryfikować różnice międzypłciowe, wykazały, że co do zasady – nie odnotowano różnic między kobietami a mężczyznami w niepokoju związanym z

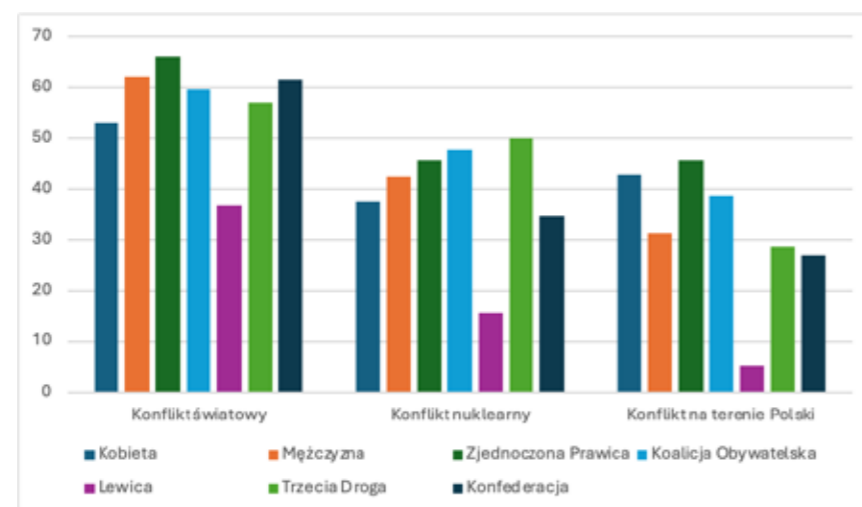
możliwością eskalacji do konfliktu światowego ($p = .455$) lub nuklearnego ($p = .973$). W odniesieniu do obaw o eskalację konfliktu na teren Polski, kobiety charakteryzowały się wyższymi obawami, jednak wynik ten był na granicy przyjętego progu poziomu statystycznego, co sugeruje ostrożność w jego interpretacji ($p = .057$).

W przypadku preferencji wyborczych, większość wyborców (ok. 60%) wszystkich partii, z wyjątkiem lewicy (ok. 35%) obawiają się możliwości eskalowania wojny w Ukrainie do konfliktu światowego. Mniejsze obawy związane są z możliwością przekształcenia się w konflikt nuklearny, czego obawia się niemal połowa wyborców Zjednoczonej Prawicy, Koalicji Obywatelskiej oraz Trzeciej Drogi. Poziom obaw Konfederacji jest nieznacznie niższy (40%), zaś poziom obaw wyborców Lewicy – najniższy spośród wszystkich analizowanych (15%). W odniesieniu do odczuwanego niepokoju związanego z możliwością przeniesienia się konfliktu na terytorium Polski, obawia się tego około 40% wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz Koalicji

Obywatelskiej, około 30% wyborców Trzeciej Drogi i Konfederacji oraz tylko 5% wyborców Lewicy. Analizując te wyniki, ze względu na większą ilość porównywanych grup, w celu zbadania różnic wykonano jednoczynnikową analizę wariancji. Jej wyniki wykazały na brak różnic pomiędzy wyborcami poszczególnych partii (kolejno: $F(4,180) = 0.56$; $p = .693$; $F(4,180) = 1.88$; $p = .116$; oraz $F(4,180) = 2.10$; $p = .082$). Wynik ten należy jednak zinterpretować z dużą dozą ostrożności, ponieważ należy wziąć poprawkę na wielkość analizowanego zbioru danych (odzwierciedlający poparcie wobec poszczególnych partii politycznych). W przypadku Trzeciej Drogi oraz Lewicy, wielkość próby wynosi kolejno 14 oraz 19 osób, co z jednej strony może wpływać na reprezentatywność raportowanych wyników, a z drugiej – poprzez niedostateczną moc stosowanych testów ogranicza możliwość interpretacji różnic, które pomimo tego, że są wyraźne – na poziomie statystyki są niewidzialne. Wykonanie badania na większej próbie, umożliwiłoby dokonywanie porównań ze znacznie większą pewnością niż ta opisywana w niniejszym raporcie.

Rysunek 4.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące niepokoju względem możliwości eskalacji wojny w Ukrainie w podziale na płeć oraz preferencje wyborcze.

Zainteresowanie wojną

W raporcie Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022b) wykazano, że niemal 70% dorosłych Polaków interesowała się wojną w początkowym okresie jej trwania (4-7 marca 2022). Odsetek ten, w ciągu dwóch tygodni (badanie przeprowadzone w dniach 18-21.03) nieznacznie spadł do 63%, co może potencjalnie wskazywać na powolny i systematyczny spadek zainteresowania. Wyniki przeprowadzonego badania, które odbyło się dwa i pół roku później, sugerują, że poziom zainteresowania spadł, jednak utrzymuje się na dość stabilnym i wysokim poziomie – sięgającym dziś wyniku 50.6%. Wynik ten poszerzyliśmy o częstotliwość śledzenia informacji o wydarzeniach w Ukrainie. Około co piąta osoba badana (22%), codziennie śledzi informacje dotyczące wojny w Ukrainie, lub czyni to

kilka (26.9%) albo chociaż raz w tygodniu (20.2%). Jedynie niewielka część badanej próby sprawdza informacje rzadziej (23.8%) lub w ogóle się tym nie interesuje (7.2%). Spadek zainteresowania wojną jest również widoczny w samopisie osób biorących udział w badaniu. Aż 58.7% osób wskazało, że w dniu dzisiejszym jest mniej zainteresowana wojną niż na początku jej wybuchu, około jedna trzecia (29.1%) wskazała, że ich poziom zainteresowania jest taki sam, zaś nieznaczna część osób wskazała, że interesują się bardziej niż wtedy (8.1%) lub nie interesowali się nigdy (4%).

Na Rysunku 5, przedstawiono porównania ze względu na płeć oraz preferencje wyborcze osób badanych. Około 40% kobiet oraz niemal 60% mężczyzn określiło siebie jako

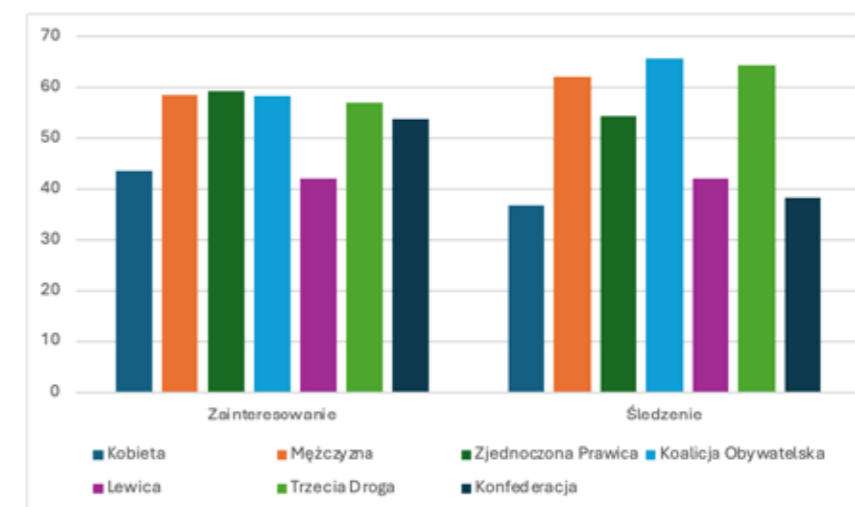
osoby żywo zainteresowane tematyką wojny w Ukrainie. W przypadku częstotliwości śledzenia informacji, mężczyźni ponownie osiągnęli wyższe wyniki – ponownie około 60% z badanych mężczyzn śledzi informacje związane z wojną w Ukrainie w stosunku do niecały 40% badanych kobiet. Wyniki przeprowadzonych testów t dla prób niezależnych, wykazały, że w odniesieniu do średnich poziomów, o tyle o ile różnica w zakresie samego zainteresowania wojną jest zbliżona (wynik na granicy tendencji; $t = 1.64$; $p = .102$), tak w przypadku zachowania dotyczącego śledzenia informacji – mężczyźni osiągnęli istotnie wyższe wyniki niż kobiety ($t = 4.13$; $p < .001$).

W odniesieniu do preferencji politycznych, wyborcy wszystkich partii z wyjątkiem Lewicy, raportowali wysoki poziom zainteresowania wojną w Ukrainie (przekraczający 50%, zaś w przypadku Lewicy – zbliżony do 40%). W odniesieniu do

samego śledzenia informacji, wyniki były nieznacznie bardziej zróżnicowane – wyborcy Zjednoczonej Prawicy, Koalicji Obywatelskiej oraz Trzeciej Drogi – w zbliżonym stopniu śledzą informacje dotyczące wojny w Ukrainie (ok. 60% badanych), zaś wyborcy Lewicy i Konfederacji – czynią to w mniejszym stopniu (ok. 40% badanych). Wyniki jednoczynnikowej analizy wariancji zasadniczo wspierają zaobserwowane trendy – podczas gdy nie wykazano różnic w poziomie zainteresowania ($F(4,180) = 1.64$, $p = .166$), śledzenie informacji różnicuje osoby o różnych preferencjach politycznych ($F(4,180) = 4.18$; $p = .003$). Wyniki testu post-hoc Bonferroni wykazały, że jedyna istotna różnica odnosi się jednak do wyborców Koalicji Obywatelskiej, którzy śledzą informacje o wojnie z większą intensywnością niż wyborcy Konfederacji ($p = .008$). Jednakże ze względu na wielkość próby, ponownie wyniki te należy interpretować z pewną dozą ostrożności.

Rysunek 5.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące zainteresowania i śledzeniem informacji o wojnie w Ukrainie w podziale na płeć oraz preferencje wyborcze.

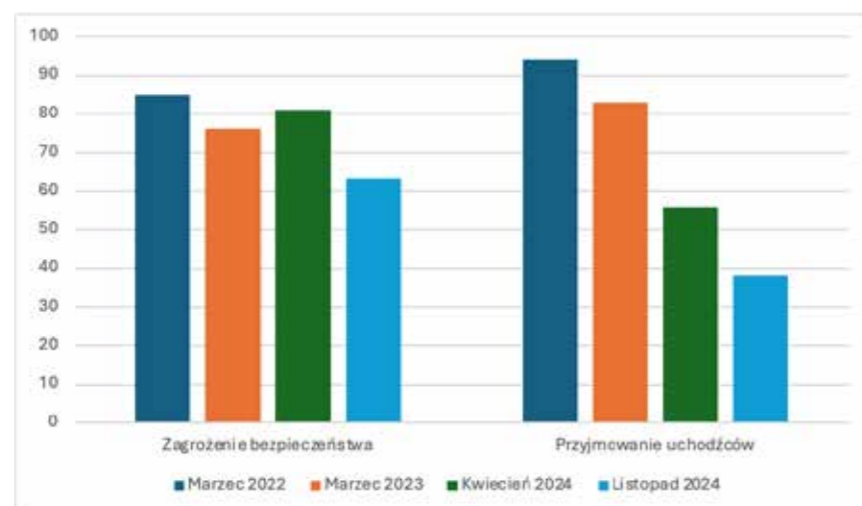

Bezpieczeństwo

Według raportu CBOS (2024) zdecydowana większość Polaków jest zdania, że wojna trwająca w Ukrainie stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski. Odsetek osób, które zgadzają się z tym stwierdzeniem, na przestrzeni dwóch lat oscylował pomiędzy 85% (marzec 2022) a 64% (wrzesień 2023). W ostatnim z dokonanych pomiarów (kwiecień 2024), odsetek ten wyniósł 81%, zbliżając się do swoich historycznych maksimów. Podobnie, w odniesieniu do stosunku wobec przyjmowania ukraińskich uchodźców, raporty CBOS wskazują na ogromną otwartość Polaków w marcu 2022 (94% poparcia), która jednak systematycznie maleje, osiągając szczyt w ostatnim pomiarze z kwietnia 2024 wynoszący jedynie 56% poparcia. A jak jest

dzisiaj? Wyniki przeprowadzonego badania w stosunku do wyników raportowanych przez CBOS (2024) przedstawiono na Rysunku 6. W listopadzie 2024, odsetek osób, które zgodziły się ze stwierdzeniem, że wojna w Ukrainie stanowi zagrożenie dla Polski wyraźnie zmalał – do 63%. Jednakże, zaobserwowany spadek w odniesieniu do nastawienia wobec przyjmowania ukraińskich uchodźców okazał się w sposób zdecydowanie wyraźny odbiegać od danych raportowanych przez CBOS (2024), które od jakiegoś czasu sygnalizowały spadek poparcia polskiego społeczeństwa, który jednak osiągnął najniższą wartość spośród wszystkich przeprowadzonych badań w obecnym badaniu – sięgając poparcia jedynie 38% badanej próby.

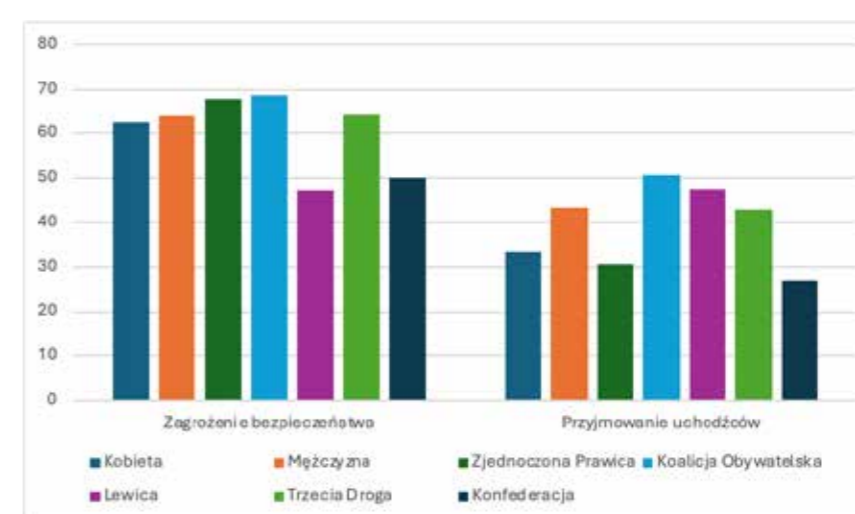
Rysunek 6.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące zagrożenia wojny dla bezpieczeństwa Polski oraz stosunku wobec przyjmowania ukraińskich migrantów przez Polskę.Dane CBOS (2024) pochodzą z https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_048_24.PDF

Na Rysunku 7 przedstawiono stosunek badanej próby do zagrożenia oraz przyjmowania uchodźców w podziale na płeć oraz preferencje polityczne. Zarówno większość kobiet jak i mężczyzn (ok. 60%) zgadzała się ze stwierdzeniem, że wojna w Ukrainie stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski. W przypadku stosunku wobec przyjmowania ukraińskich uchodźców, zgadzało się więcej mężczyzn (ok. 40%) niż kobiet (ok. 30%). Wyniki testu t dla prób niezależnych, wykazały jednakże na brak różnic międzypłciowych w obu porównywanych zmiennych (wartość $p > .309$). W odniesieniu do różnic ze względu na preferencje polityczne, ponad 60% wyborców Zjednoczonej Prawicy, Koalicji Obywatelskiej oraz Trzeciej Drogi zgadza się ze stwierdzeniem, że wojna w Ukrainie stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski. W przypadku wyborców Lewicy oraz Konfederacji, odsetek ten jest niższy i wynosi około 50%. W przypadku stosunku do przyjmowania ukraińskich uchodźców, znaczna część wyborców Zjednoczonej Prawicy jest przeciw, za jest jedynie

30% spośród nich. Spadek poparcia jest widoczny wśród wyborców wszystkich opcji politycznych, jednak najwięcej osób zgadzających się z polityką przyjmowania uchodźców znajduje się wśród wyborców Koalicji Obywatelskiej (ok. 51%) oraz Lewicy (ok. 47%) i w nieznacznie mniejszym stopniu – Trzeciej Drogi (ok. 43%). Najmniejsze poparcie – odnotowano w przypadku wyborców deklarujących oddanie głosu na Konfederację (ok. 27%). Wyniki jednoczynnikowej analizy wariancji wykazały, że o tyle o ile porównywane grupy nie różnią się w zakresie raportowanego poziomu bezpieczeństwa ($F(4,180) = 1.44; p = .223$), tak wykazano istotne różnice w stosunku wobec polityki przyjmowania ukraińskich uchodźców ($F(4,180) = 4.73; p = .001$). Wyniki testu post-hoc Bonferroniego wykazały na istotne różnice pomiędzy wyborcami Koalicji Obywatelskiej a wyborcami Zjednoczonej Prawicy ($p = .004$) oraz Konfederacji ($p = .008$), którzy wyraźnie rzadziej zgadzali się z pro-immigracyjną polityką w stosunku do ukraińskich uchodźców.

Rysunek 6.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące zagrożenia wojny dla bezpieczeństwa Polski oraz stosunku wobec przyjmowania ukraińskich migrantów przez Polskę w podziale na płeć oraz preferencje wyborcze.**Zmęczenie wojną**

Inwazja Rosji w głąb Ukrainy, w momencie wykonywania badania zbliża się do tysięcznego dnia. Ludzie żyjący na świecie, codziennie słyszą dramatyczne historie dotyczące codziennego życia w obliczu wojny. Przypadek Polski jest szczególnie istotny ze względu na geograficzną bliskość, skutkującą tym, że dla milionów obywateli Ukrainy, to właśnie Polska stała się bramą do bezpieczniejszego życia. W kontekście współczesnych konfliktów zbrojnych, takich jak wojna w Ukrainie, społeczeństwa są stale bombardowane ogromną ilością wiadomości, obrazów i analiz z różnych źródeł medialnych. Media, zwłaszcza cyfrowe, funkcjonują w trybie ciągłej transmisji, dostarczając aktualizacji na temat sytuacji wojennej w czasie rzeczywistym. Taka intensywność przekazu może prowadzić do uczucia przytłoczenia, co z kolei może skutkować zwiększoną tendencją do unikania takich informacji. Innymi słowy, jednostki, które czują się przytłoczone ilością i intensywnością informacji, w naturalny sposób ograniczają ekspozycję na temat, co może objawiać się uczuciem zmęczenia i obojętnością wobec bieżących wydarzeń. W praktyce oznacza to, że mimo że wojna w Ukrainie pozostaje kwestią palącą, Polacy mogą być mniej skłonni do aktywnego śledzenia informacji na jej temat, traktując je jako powtarzalne lub trudne do zrozumienia na poziomie osobistym.

W obecnym badaniu, odsetek osób, które zgadza się ze stwierdzeniem, że odczuwa zmęczenie z powodu nadmiaru informacji o wojnie w Ukrainie, dotyczy niemal co drugiej osoby badanej (40.8%). Badani, co do zasady, w większości zgadzają się również ze stwierdzeniem (61.9%), że wojna w Ukrainie może być postrzegana jako nowa „normalność”, która nie budzi już tylu emocji, ile kiedyś. W podobnym tonie, jeszcze większy odsetek respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że społeczne zainteresowanie wojną w Ukrainie – zmniejszyło się z czasem (76.7%). Wyniki te potwierdzają trend spadkowy zaobserwowany pomiędzy początkowymi badaniami

raportowanymi przez CBOS (2024) oraz tymi opisanymi w powyższych podrozdziałach. O tyle o ile większość badanej próby postrzega wojnę w Ukrainie jako problem ważny – większość badanych odczuwa również zmęczenie z powodu jej wyniszczającego i przedłużającego się charakteru, co w długiej perspektywie, może skutkować pogorszeniem się opinii publicznej w stosunku do chęci niesienia pomocy Ukraińcom (co częściowo jest widoczne w nastawieniu wobec przyjmowania ukraińskich uchodźców). W analizie, zweryfikowano również czy płeć oraz preferencje polityczne wpływają na mniejszy lub większy poziom zmęczenia informacyjnego wojną w Ukrainie. Odsetek osób zgadzających się z poszczególnymi stwierdzeniami, przedstawiono na Rysunku 7.

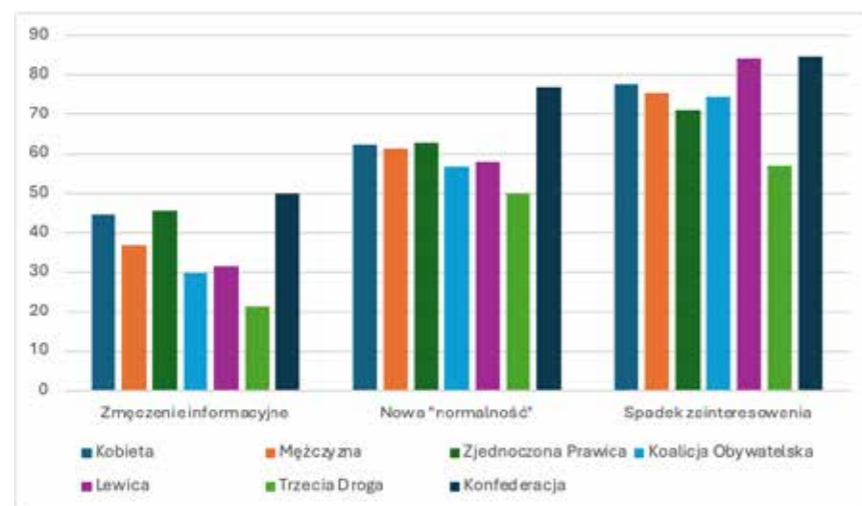
W odniesieniu do płci, kobiety (ok. 45%) częściej zgadzały się ze stwierdzeniem odnoszącym się do ich poziomu zmęczenia informacyjnego z powodu wojną w Ukrainie niż mężczyźni (ok. 35%). W przypadku postrzegania wojny jako nowej „normalności” oraz oceny spadku zainteresowania opinii publicznej tematem wojny – kobiety oraz mężczyźni osiągnęli bardzo zbliżone wyniki – około 60% z nich zgadzało się, że temat wojny zdołał już przywyknąć oraz ok. 75% badanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że w ich oczach, opinia publiczna nie przejmuje się tym tematem tak, jak robiła to kiedyś. Wyniki testu t dla prób niezależnych wspierają taką interpretację, gdyż o tyle o ile nie odnotowano istotnych różnic w średnim poziomie postrzegania sytuacji wojennej jako nowej „normalności” ($t = 0.18; p = .857$) oraz oceny spadku zainteresowania opinii publicznej tym tematem ($t = 0.28; p = .779$), różnice w zakresie odczuwanego poziomu zmęczenia wskazywały na większe przeciążenie kobiet ($t = 2.18; p = .042$).

W odniesieniu do preferencji politycznych, około połowa wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz Konfederacji zgłosiła, że odczuwa zmęczenie tematem wojny w Ukrainie. W

przypadku wyborców deklarujących oddanie głosu na Koalicję Obywatelską, Lewicę oraz Trzecią Drogę – odsetek ten był niższy, gdyż około co trzeci z nich zgodził się z tym, że odczuwa zmęczenie tym tematem. W przypadku postrzegania sytuacji wojennej za wschodnią granicę Polski, z wyjątkiem wyborców Konfederacji, których zdecydowana większość (niemal 80%) zgodziła się z określeniem, że żyjemy w nowej „normalności”, wyborcy wszystkich pozostałych partii byli nieco bardziej wstrzemięźliwi, a ich wyniki oscylowały w granicach ok. 60%.

Rysunek 7.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące zmęczenia nadmiarem informacji o wojnie, postrzeganie wojny jako nową „normalność” oraz spadek społecznego zainteresowania w podziale na płeć oraz preferencje wyborcze.

Zachowania

Badania CBOS (2024) z kwietnia wykazują, że Polacy w związku z ewentualnym zagrożeniem związanym z możliwym atakiem ze strony Rosji podejmują szereg zachowań takich jak na przykład gromadzenie gotówki czy gromadzenie zapasów wody i żywności. Zdecydowana większość respondentów, deklaruje, że nie podejmuje takich zachowań – jedynie 11% badanych w raporcie CBOS (2024) wskazało, że gromadziło gotówkę, a jeszcze mniej, bo 7% badanych wskazało, że robi zapasy wody i żywności. Wyniki obecnego badania, sugerują wzrost negatywnych nastrojów Polaków – w przypadku gromadzenia zapasów żywności i innych najpotrzebniejszych rzeczy odnotowaliśmy wzrost o 6% (tj., 13% badanych stwierdziło, że robi takie zapasy) oraz wzrost o 14% w odniesieniu do robienia zapasów gotówki (tj., 25,4% osób badanych zadeklarowało, że gromadzi gotówkę). Ponadto, rozwijając badania prowadzone przez CBOS (2024), zbadaliśmy zachowania związane z pasywnymi oraz aktywnymi zachowaniami odnoszącymi się do zaangażowania w sytuację geopolityczną. Jako przykład pasywnego wspierania, zapytaliśmy osoby badane o ich zachowania ekonomiczne polegające na unikaniu kupowania produktów pochodzenia rosyjskiego. Z badanej próby, aż 69,2% osób badanych wprost zadeklarowało, że w związku z sytuacją na Ukrainie, jako wyraz swojego sprzeciwu, unikają rosyjskich produktów. W przypadku aktywnego wspierania,

W końcu, zdecydowana większość wyborców wszystkich partii (ok. 80%), z wyjątkiem Trzeciej Drogi (ok. 60%), przyznała, że w ich oczach – poziom zainteresowania opinii publicznej tematem wojny w Ukrainie w sposób istotny się pomniejszył. Wyniki jednoczynnikowej analizy wariancji, wskazały na brak różnic w średnim poziomie wśród osób różnych preferencji wyborczych, które udzieliły odpowiedzi na poniższe pytania. Jednakże ze względu na umiarkowanie liczebną próbę badawczą, wyniki te mogą nie być w pełni miarodajne.

spytałyśmy, czy respondenci pomagają w sposób rzeczowy lub finansowy Ukraincom. Zdecydowana większość osób badanych stwierdziła, że tego nie robi (80%), zaś co piąty badany zadeklarował, że aktywnie pomaga (20%).

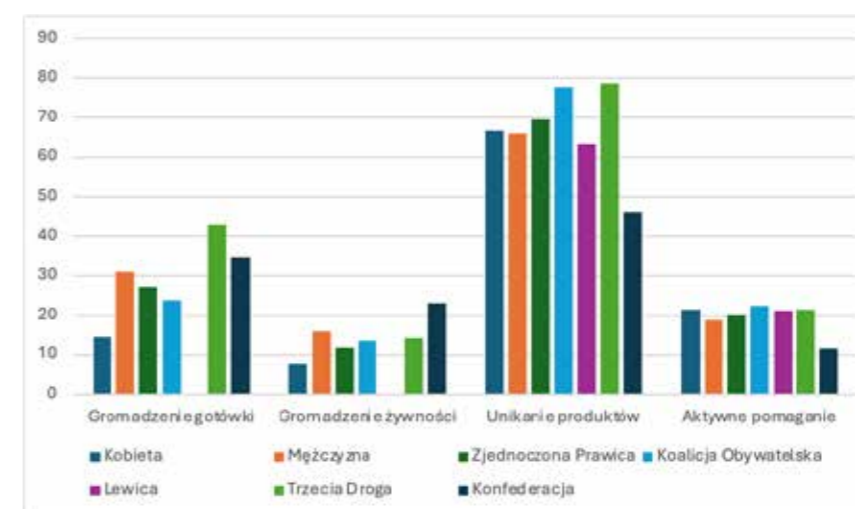
Na Rysunku 8, przedstawiono procent osób w podziale na płeć oraz preferencje wyborcze, które zadeklarowały, że zgadzają się ze stwierdzeniami mierzącymi różne zachowania, które wynikają z sytuacji wojny w Ukrainie. W odniesieniu do różnic międzypłciowych, około jedna trzecia mężczyzn i nieznacznie powyżej 10% kobiet zgodziło się ze stwierdzeniem, że robią zapasy gotówki. Różnica ta okazała się wyraźnie różnicować porównywane grupy ($\chi^2_{(1)} = 8.81; p = .003$). W przypadku gromadzenia zapasów żywności – ponownie mężczyźni częściej deklarowali takie zachowanie niż kobiety – różnica ta jednak okazała się być na przyjętym progu istotności statystycznej ($\chi^2_{(1)} = 3.76; p = .052$). W przypadku unikania kupowania produktów – zarówno większość kobiet jak i mężczyzn deklarowało takie zachowanie, a sama różnica – okazała się nieistotna ($\chi^2_{(1)} = 0.01; p = .921$). W przypadku aktywnego pomagania Ukraincom, np. rzeczowego lub finansowego, zachowanie takie deklarowała około co piąta kobieta i mężczyzna – co nie różnicowało badanej próby ($\chi^2_{(1)} = 0.22; p = .642$). W podziale na podstawie preferencji politycznych, zaobserwowano interesujący wzorzec

wyników. W przypadku gromadzenia gotówki najwyższe wyniki – sięgające około 40% osiągnęli wyborcy Trzeciej Drogi oraz Konfederacji. Co interesujące, żaden z wyborców Lewicy nie wskazał, że gromadzi gotówkę. W przypadku wyborców deklarujących oddanie głosu na Zjednoczoną Prawicę i Koalicję Obywatelską – około co trzecia osoba biorąca udział w badaniu zadeklarowała, że odkłada gotówkę. Wyniki te, okazały się istotnie różnicować badaną próbę ($\chi^2_{(4)} = 10.06; p = .039$). W przypadku gromadzenia żywności, ponownie żaden z wyborców wskazujący oddanie głosu na Lewicę – nie zgodził się z tym, że w związku z możliwością ataku Rosji gromadzi zapasy wody, żywności i innych potrzebnych rzeczy. Najchętniej, około co czwarta osoba, która zgodziła się z takim stwierdzeniem popierała również Konfederację. W przypadku zwolenników pozostałych partii – około co dziesiąta osoba deklarowała gromadzenie takich zasobów. Ogólnie, wyniki te nie różnicowały badanej próby ($\chi^2_{(4)} = 5.28; p = .260$). W

odniesieniu do celowego i świadomego unikania kupowania produktów pochodzenia rosyjskiego, zdecydowana większość wyborców wszystkich partii – z wyjątkiem Konfederacji, wśród której około połowa osób opowiedziała się przeciwko – zgadza się z tym, że podejmuje takie zachowanie. Wyniki osiągane przez wyborców deklarujących oddanie głosu na Koalicję Obywatelską i Trzecią Drogę (ok. 80%), nieznacznie odbiegały od tych głosujących na Zjednoczoną Prawicę (ok. 70%) oraz w większym stopniu – na Lewicę (ok. 60%). Ogółem, wyniki testu χ^2 wskazały na istotne zróżnicowanie pod tym względem ($\chi^2_{(4)} = 9.61; p = .048$). W przypadku angażowania się w aktywne pomaganie, około co piąty badany deklarował, że angażuje się w organizowanie pomocy rzeczowej lub finansowej – niezależnie od własnych preferencji wyborczych. Jedynym wyjątkiem okazali się wyborcy Konfederacji, wśród których odsetek ten był niższy i wynosił około 10%. Wynik ten, jednakże, nie wpłynął na ogólne zróżnicowanie badanej grupy ($\chi^2_{(4)} = 1.44; p = .838$).

Rysunek 7.

Odsetek osób badanych, które zgodziło się na pytania dotyczące gromadzenia gotówki, robienia zapasów żywności, unikania kupowania rosyjskich produktów oraz wspierania Ukrainców w podziale na płeć oraz preferencje wyborcze.

PODSUMOWANIE

Dla wielu odbiorców zewnętrznych, wojna w Ukrainie, mimo iż nadal budzi zainteresowanie polityczne i medialne, staje się wydarzeniem odległym, zarówno w sensie fizycznym, jak i emocjonalnym. W praktyce oznacza to, że jednostki, które nie mają bezpośrednich relacji rodzinnych, kulturowych lub emocjonalnych z Ukrainą, mogą traktować konflikt jako coraz bardziej abstrakcyjny. W miarę trwania konfliktu i jego oddalania się od codziennych doświadczeń jednostek w krajach nieobjętych wojną, rośnie dystans psychologiczny. Na gruncie psychologii, zjawisko to określane jest czasami jako proces habituacji (Rankin i in., 2009). Habituacja to proces stopniowego zmniejszania się reakcji na powtarzające się bodźce – w przypadku wojny w Ukrainie, ciągłe powtarzanie podobnych komunikatów medialnych o ofiarach, starciach zbrojnych i zniszczeniach może prowadzić do osłabienia emocjonalnej reakcji u odbiorców, co zostało uwidocznione w wykazaniu trendu spadkowego pomiędzy obecnym badaniem, a poprzednimi wykonanymi przez inne instytucje (CBOS, 2024). Zjawisko habituacji może być szczególnie widoczne w długotrwałych konfliktach – takich jak ten Rosji z Ukrainą, i podczas gdy pierwsze doniesienia wywołały bardzo silne emocje i globalną reakcję, społeczeństwa po pewnym czasie zaczynają traktować ten konflikt jako „codziennosc”, co osłabia społeczną gotowość do dalszego zaangażowania.

Na podstawie przeprowadzonych analiz można wyciągnąć szereg wniosków. Po pierwsze, ważne jest podkreślenie, że połowa badanej próby faktycznie odczuwa niepokój związany z przedłużającą się wojną w Ukrainie. Spośród grup osób, które charakteryzowały się najniższym poziomem tego niepokoju – można wskazać wyborców deklarujących oddanie głosu na Lewicę. Ci sami wyborcy, są również widocznie mniej zainteresowani informacjami o wojnie i ich śledzeniem. W odniesieniu do różnic międzyplciowych,

ogólnie mężczyźni z jednej strony odczuwają większy niepokój, a z drugiej zaś – z większą intensywnością niż kobiety zajmują się przeglądaniem i śledzeniem informacji dotyczących wojny.

Istotną zaletą niniejszego badania jest jego możliwość do porównania obecnych wyników do danych historycznych (CBOS, 2024; Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych, 2022a, 2022b). Wyniki tych porównań wskazują na niepokojące trendy wśród populacji dorosłych Polaków. Dokładniej, zauważono, że co do zasady, dorośli obywatele Polski, wraz z upływem czasu, odczuwają coraz mniejszy poziom zagrożenia ze strony Rosji. Z drugiej zaś, ten słabnący poziom zagrożenia przekłada się na wzrastający poziom niechęci wobec udzielania pomocy uchodźcom z Ukrainy. Respondenci, w zdecydowanej większości stwierdzili, że ich poziom zainteresowania wydarzeniami związanymi z wojną w Ukrainie, w sposób zdecydowany się obniżył wobec tego, jak czuli się wcześniej. Taki spadek zainteresowania opinii publicznej, jak wykazało obecne badanie – przekłada się na realną pomoc – podczas gdy zdecydowana większość osób badanych angażowała się w pasywną pomoc (tj., niekupowanie produktów pochodzenia rosyjskiego), odsetek osób, które angażowały się w bardziej aktywne formy pomocy był zdecydowanie niższy. Przedłużająca się rzeczywistość wojenna zdaje się zatem realizować stopniowe drenowanie szerokiego wsparcia społecznego polskiego społeczeństwa, które deklaruje wysoki poziom zmęczenia informacyjnego, które to stopniowo i systematycznie przekłada się na coraz bardziej krytyczne postawy. Przyszłe działania mogą rozważyć podjęcie akcji mających na celu ponowne uwrażliwienie polskiego społeczeństwa, jednakże powinny one uwzględniać aspekt przeciążenia informacyjnego, który będzie utrudniał skuteczność takich interwencji.

Bibliografia

- Åtland, K. (2020). Destined for deadlock? Russia, Ukraine, and the unfulfilled Minsk agreements. *Post-Soviet Affairs*, 36(2), 122–139. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2020.1720443>
- Cap, P. (2018). ‘We don’t want any immigrants or terrorists here’: The linguistic manufacturing of xenophobia in the post-2015 Poland. *Discourse & Society*, 29(4), 380–398. <https://doi.org/10.1177/0957926518754416>
- CBOS (2023). *Polacy wobec wojny na Ukrainie*. Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej.
- CBOS (2024). *O wojnie w Ukrainie i ewentualnym rozszerzeniu konfliktu*. Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej.
- Cooper, H., Gibbons-Neff, T., Schmitt, E., Barnes, J. E. (2023). Troop deaths and injuries in Ukraine war near 500,000, U.S. officials say. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/08/18/us/politics/ukraine-russia-war-casualties.html>
- Della Sala, V. (2023). Ontological security, crisis and political myth: the Ukraine war and the European Union. *Journal of European Integration*, 45, 361–375. <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2183396>
- Golański, R. (2016). One year after Minsk II: Consequences and progress. *European View*, 15(1), 67–76. <https://doi.org/10.1007/s12290-016-0398-2>
- Kirby, P. (2022). Why has Russia invaded Ukraine and what does Putin want? BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-europe-56720589>
- Kuzio, T. (2018). Russia–Ukraine crisis: The blame game, geopolitics and national identity. *Europe-Asia Studies*, 70(3), 462 – 473. <https://doi.org/10.1080/09668136.2018.1443643>
- Kuzio, T. (2022). Why Russia invaded Ukraine. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 21, 40–51. <https://www.jstor.org/stable/48686695>
- Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022a). *Niepokój związany z eskalacją wojny w Ukrainie – wyniki*. <https://lab.ifispan.edu.pl/2022/03/17/wojna-w-ukrainie-brak-zmian-w-nastawieniu-polakow-wobec-przyjmowanie-uchodzcow/>
- Laboratorium Badawcze Cyfrowych Nauk Społecznych (2022b). *Wojna w Ukrainie: źródła pozyskiwania informacji i zainteresowanie wojną*. <https://lab.ifispan.edu.pl/2022/03/29/wojna-w-ukrainie-zrodla-pozyskiwania-informacji-i-zainteresowanie-wojna/>
- Lanoszka, A., Becker, J. (2023). The art of partial commitment: the politics of military assistance to Ukraine. *Post-Soviet Affairs*, 39(3), 173–194. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2022.2162758>
- Liadze, I., Macchiarelli, C., Mortimer-Lee, P., Juanino, P. S. (2022). Economic costs of the Russia-Ukraine war. *The World Economy*, 46(4), 874–886. <https://doi.org/10.1111/twec.13336>
- Mbah, R. E., Wasum, D. F. (2022). Russian-Ukraine 2022 War: A review of the economic impact of Russian-Ukraine crisis on the USA, UK, Canada, and Europe. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 9(3), 144–153. <https://doi.org/10.14738/assrj.93.12005>
- Ociepa-Kicińska, E., Gorzałczyńska-Koczkodaj, M. (2022). Forms of aid provided to refugees of the 2022 Russia–Ukraine war: The case of Poland. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(12), 7085. <https://doi.org/10.3390/ijerph19127085>
- Pełczyńska-Nałęcz, K., Buras, P. (2017). The Minsk (dis) agreement and Europe’s security order. Warszawa: Stefan Batory Foundation.
- Rankin, C. H., Abrams, T., Barry, R. J., Bhatnagar, S., Clayton, D. F., Colombo, J., Coppola, G., Geyer, M. A., Glanzman, D. L., Marsland, S., McSweeney, F. K., Wilson, D. A., Wu, C. F., Thompson, R. F. (2009). Habituation revisited: An updated and revised description of the behavioral characteristics of habituation. *Neurobiology of Learning and Memory*, 92(2), 135–138. <https://doi.org/10.1016/j.nlm.2008.09.012>
- Sperling, J., Webber, M. (2016). NATO and the Ukraine crisis: Collective securitization. *European Journal of International Security*, 2(1), 19–46. <https://doi.org/10.1017/eis.2016.17>
- Szoke, J., Kusica, K. (2023). Military assistance to Ukraine and its significance in the Russo-Ukrainian war. *Social Sciences*, 12(5), 294. <https://doi.org/10.3390/socsci12050294>
- Tseveliov, O. (2022). Current threats near the borders of Ukraine and their possible consequences. *Scientific Journal of Polonia University*, 50(1), 225–233. <https://doi.org/10.23856/5027>
- UNHCR (2022). *Operational Data Portal – Ukraine Refugee Situation*, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine?fbclid=IwAR3pZAofxq3XIw-jcdIy-jqrQaIe8kCTMeyGDk3I8DY8Jx3JqWjJD6IDCZ10>
- Veebel, V., Markus, R. (2016). At the dawn of a new era of sanctions: Russian-Ukrainian crisis and sanctions. *Orbis*, 60(1), 128–139. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2015.12.001>
- Wilk, A., Olszański, T. A., Górecki, W. (2016). Porozumienie mińskie – rok gry pozorów. *Ośrodek Studiów Wschodnich*. Pozyskano z: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-02-10-porozumienie-minskie-rok-gry-pozorow>
- Wolff, A. T. (2015). The future of NATO enlargement after the Ukraine crisis. *International Affairs*, 91(5), 1103–1121. <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12400>

A series of horizontal lines for writing, spanning the width of the white page. The lines are evenly spaced and extend from the left margin to the right edge of the white section.

newdirection.online @europeanreform

New Direction is registered in Belgium as a not-for-profit organisation and is partly funded by the European Parliament. The European Parliament and New Direction assume no responsibility for the opinions expressed in this publication. Sole liability rests with the author.